3.3.2021
Mika Linna

HALLINTOVALIOKUNNALLE

FINANSSIALA RY:N LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN LAIKSI RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 261/2020 VP)

Hallintovaliokunta on 19.2.2021 pyytänyt Finanssiala ry:ltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta. Finanssiala ry esittää lausuntonaan seuraavaa.

1 Yleistä

Finanssiala ry (jäljempänä FA) pitää hyvänä valtiovarainministeriön ratkaisua siirtää osa hallituksen esityksen luonnokseen sisältyneistä lainmuutostarpeista työryhmävalmisteluun. FA haluaa kuitenkin kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, **etteivät kaikki hallituksen esitykseen sisältyvistä muutosesityksistä ole luonteeltaan teknisiä**, vaan edellyttävät alan toimijoilta merkittäviä toiminnallisia ja tietojärjestelmämuutoksia. Tämän vuoksi muutosten toteuttamiselle tulee varata riittävä siirtymäaika.

2 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

1 luku - Yleiset säännökset

2 § Soveltamisala

Pykälän 1 momentin 4 kohdan osalta FA:lla ei ole kommentoitavaa.

4 § Määritelmät

Pykälän 1 momentin 9 kohdan osalta FA haluaa kiinnittää huomiota siihen, ettei trustille ole määritelty vastinetta mannereurooppalaisissa oikeusjärjestelmissä, minkä vuoksi vastaavan oikeudellisen järjestelyn tulkinta on haastavaa. FA pitää hyvänä, että hallituksen esityksen perusteluissa asiaa on **tarkennettu viittaamalla Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistuun luetteloon** komissiolle ilmoitetuista jäsenvaltioiden lainsäädännön alaisista trusteista ja vastaavista oikeudellisista järjestelyistä.

Pykälän 1 momentin 13 kohdan a alakohta ei nykyisessä muodossaan vastaa rahanpesudirektiiviä, vaan kyse on puhtaasti kansallisesta lisäsääntelystä. **FA pitää hyvänä esitettyä muutosta**, jonka mukaan läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tekisi henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppania.

FA haluaa kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että **vastaavaa direktiiviin perustumatonta kansallista lisäsääntelyä näyttäisi sisältyvän myös saman lainkohdan b alakohtaan**. FA ehdottaa, että alakohta muutettaisiin muotoon: ”kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai

oikeudellisten järjestelyjen todellisia yksinomistajia ja edunsaajia, joista tiedetään, että ne on tosiasiassa perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön eduksi.”

Pykälän 1 momentin 18 kohdan b alakohdan osalta FA:lla ei ole kommentoitavaa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun 19 kohdan osalta FA:lla ei ole kommentoitavaa.

6 § Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja.

Pykälän 1 momentin osalta FA:lla ei ole kommentoitavaa.

3 luku - Asiakkaan tunteminen

1 § Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

2 § Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

FA haluaa kiinnittää huomiota siihen, että Financial Action Task Forcen suosituksissa käytetty termi ”account” voi **tilin ohella tarkoittaa myös asiakassuhdetta**, ja esittää, että pykälän 1 momentin ensimmäinen lause muutetaan muotoon: ”Ilmoitusvelvollisella ei saa olla anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä *tai asiakkuuksia*.”

Muiden pykälään ehdotettujen muutosten osalta ei FA:lla ole kommentoitavaa.

3 § Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Säännöksessä on täydennetty oikeushenkilön tuntemistietojen säilyttämistä koskevaa vaatimusta ja lisätty velvollisuus selvittää ja säilyttää oikeushenkilön kotipaikan osoite sekä pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta. FA katsoo, että ehdotettuja muutoksia tulisi **perustella tarkemmin** mm. pääasiallisen liiketoimintapaikan käsitteen osalta.

FA haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, **ettei pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitetta ole mahdollista hankkia luotettavista julkisista rekistereistä**, vaan tieto olisi asiakkaan oman ilmoituksen varassa. Mikäli asiakas ei toimita tietoa tai annettu tieto on puutteellista, ilmoitusvelvollisen voidaan katsoa laiminlyöneen lainsäädännössä asetetun velvoitteen toteuttamisen.

FA katsoo, että riskiperusteinen lähestymistapa huomioiden **ilmoitusvelvollisella tulisi olla oikeus itse määrittää riskien arvioinnin kautta asiakkaan tuntemiseksi tarvittavat tiedot**. Esimerkiksi tilanteessa, jossa oikeushenkilön kotipaikka ja pääasiallinen liiketoimintapaikka ovat eri valtiossa, tieto on olennainen. Sen sijaan esimerkiksi tilanteessa, jossa oikeushenkilön koti- ja liiketoimintapaikat ovat Suomessa eri paikkakunnilla, asialla tuskin on merkitystä riskien arvioinnin kannalta.

Kotipaikan ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteita koskevat muutokset edellyttävät muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Teknisten muutosten tekemiseksi ja olemassa olevien asiakkaiden tietojen täydentämiseksi tarvitaan riittävä siirtymäaika. FA esittää, että tältä osin **siirtymäaikaa pidennettäisiin 31.12.2021 asti**.

5 § Vakuutustuotteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus

Esitetty pykälämuutos edellyttäisi, että henki- ja muun sijoitusvakuutuksen edunsaajan henkilöllisyys olisi todennettava aina, kun maksu suoritetaan. Muutos nykykäytäntöön olisi merkittävä ja se edellyttäisi edunsaajalta joko henkilöllisyystodistuksen esittämistä palveluntarjoajan luona tai tunnistautumista sähköisessä kanavassa. Edunsaajat eivät välttämättä ole vakuutusyhtiön nykyisiä asiakkaita, jolloin heitä ei ole tunnistettu ja todennettu aiemmin.

Ottaen huomioon maksettavien korvausten lukumäärät, pitkät asiointietäisyydet ja erityisesti iäkkäiden edunsaajien asema, todentamisvelvoitetta ei tulisi asettaa kategorisena, vaan ilmoitusvelvollisella tulisi aina olla mahdollisuus arvioida edunsaajan henkilöllisyyden todentamisen tarve riskiperusteisesti. Joka tapauksessa ehdotettu muutos edellyttää muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin ja niiden toteuttamiseksi tarvitaan riittävä siirtymäaika. FA esittää, että siirtymäaikaa annettaisiin 31.12.2021 asti.

Selvyyden vuoksi FA haluaa myös muistuttaa, että neljäs rahanpesudirektiivi koskee vain henki- ja muita sijoitusvakuutuksia, eikä niille nyt ehdotettua todentamisvelvoitetta tule missään olosuhteissa laajentaa koskemaan vahinkovakuutuksia, riskihenkivakuutuksia, työeläkevakuutuksia, lakisääteisiä tapaturmavakuutuksia tai muitakaan direktiivin soveltamisalaan kuulumattomia vakuutuslajeja.

6 § Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Pykälään uudessa 2 momentissa asetettu velvoite on sangen raskas toteuttaa, kun otetaan huomioon, ettei asiakkaasta riippumattomia tietolähteitä ole. Ehdotetun sanamuodon perusteella kirjaa tulee pitää asiakaskohtaisesti, mikä tuo prosessiin merkittävästi lisää työtä ja kustannuksia. Kyse ei ole pelkästään teknisestä tarkennuksesta, vaan tietojärjestelmämuutoksia edellyttävästä sääntelymuutoksesta, minkä vuoksi myös siirtymäajan on oltava selvästi lakiehdotuksessa esitettyä pidempi ja **FA esittää, että siirtymäaikaa pidennettäisiin 31.12.2021 asti**.

FA pitää myös tärkeänä, että **toiminnan riskiperusteisuus todettaisiin selvästi** lakiesityksen perusteluissa – vähäisen riskin asiakkaissa ei tarkkuustason ole tarpeen olla samanlainen kuin korkean riskin asiakkaissa.

7 § Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

8 § Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

12 § Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

4 luku - Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 § Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Ehdotettu pykälämuotoilu rajoittaisi tietojen luovuttamisen vain tilanteisiin, jossa se on välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi. **FA:n näkemyksen mukaan ehdotettu muotoilu on liian rajoittava.**

Ehdotettu kriteeri tietojen luovuttamisen välttämättömyydestä estäisi tietojen vaihtoa merkittävästi, koska useimmissa tapauksissa arvio siitä, oliko tietojen luovuttaminen välttämätöntä vai ei, on mahdollista tehdä vasta jälkikäteen. Lisäksi on huomattava, että tietojen luovuttaminen saman konsernin tai taloudellisen yhteenliittymän sisällä on usein tarpeellista myös esimerkiksi asiakassuhteeseen liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoituksen **riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi, vaikkei konkreettista rahanpesu- tai muuta epäilyä olisikaan**.

Näillä perusteilla FA esittää, että pykälän 3 momentin sanamuoto muutetaan muotoon: ”Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä toiselle samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos tiedon luovuttaminen on *tarpeen* epäilyttävän liiketoimen *tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi* ja arvioimiseksi *taikka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi* eikä rahanpesun selvittelykeskus ole pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista. Tieto voidaan luovuttaa samoin edellytyksin myös samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos yritystä tai yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja niitä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.”

9 luku - Erinäiset säännökset

2 § Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Pykälän 2 momentin nojalla Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että rahanpesulaissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä. FA haluaa kiinnittää huomiota siihen, että pykälän sanamuodon perusteella rahanpesulain velvoitteita tulisi soveltaa myös sellaisiin, millä tahansa muulla kuin finanssitoimialalla toimiviin **tytäryhtiöihin, jotka eivät muuten kuuluisi rahanpesulain soveltamisalaan**. Tämä ei varmaankaan ole ollut tarkoituksena. FA toivoo, että asiaa selvennettäisiin joko itse pykälässä tai sen perusteluissa.

FA:lla ei ole kommentoitavaa muihin pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

3 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

2 § Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

4 § Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin. FA pitää kuitenkin kohtuullisena, että lain perusteluissa todettaisiin selvästi, että rahanpesun selvittelykeskuksen tulee **ensisijaisesti hankkia tiedot muilta kuin ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevilta** johtajilta tai työntekijöiltä henkilökohtaisesti.

5 § Tietojen vaihtaminen

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

4 Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

6 § Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

FA:lla ei ole kommentoitavaa pykälään ehdotettuihin muutoksiin.

5 Lakia alemman asteinen sääntely

FA pitää tärkeänä, että rahanpesuasetukset saataisiin voimaan mahdollisimman pian. Ottaen huomioon, että aikaa **lausuntokierroksesta on jo kulunut lähes kolme vuotta ja rahanpesusääntelyä on tuona aikana muutettu useita kertoja**, FA pitää asianmukaisena ja välttämättömänä, että asetusluonnoksista myös järjestettäisiin uusi lausuntokierros ennen niiden antamista.

6 Lakien voimaantulo

Esitettyjen muutosten laajuus huomioiden FA katsoo, että ainakin rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohdan, 3 luvun 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 2 momentin osalta **muutosten voimaantuloa tulisi siirtää vähintään 31.12.2021 asti**.

FINANSSIALA RY
Taina Ahvenjärvi